

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

**ТӨСВИЙН БОЛОН ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН
ХОРООДЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛИЙН АГУУЛГА****2026 оны 09 дүгээр сарын 16-ны өдөр, Лхагва гараг****Хуралдааны тэмдэглэлийн агуулга****Хуралдааны товч тэмдэглэл:**

1-2

Хуралдааны дэлгэрэнгүй тэмдэглэл:

3-14

1.Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-2028 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл /Засгийн газар 2026.08.20-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/

3-14

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

**Монгол Улсын Их Хурлын 2026 оны намрын ээлжит чуулганы
Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хороодын
09 дүгээр сарын 16-ны өдөр /Лхагва гараг/-ийн
хамтарсан хуралдааны товч тэмдэглэл**

Төсвийн байнгын хорооны дарга Н.Наранбаатар ирц, хэлэлцэх асуудлын дарааллыг танилцуулж, хуралдааныг даргалав.

Хуралдаанд ирвэл зохих 56 гишүүнээс 30 гишүүн хүрэлцэн ирж, 53.6 хувийн ирцтэйгээр хуралдаан 13 цаг 50 минутад Төрийн ордны “Жанжин Д.Сүхбаатар” танхимд эхлэв.

Томилолттой: Ц.Даваасүрэн, Ч.Номин, С.Цэнгүүн, Б.Чойжилсүрэн, Д.Энхтүвшин;

Чөлөөтэй: Н.Алтанхуяг, П.Батчимэг, Л.Мөнхбаясгалан, Б.Уянга;

Эмнэлгийн чөлөөтэй: Ц.Баатархүү, Д.Батбаяр, Н.Батсүмбэрэл, Ж.Баясгалан;

Тасалсан: О.Батнайрамдал, Ш.Бямбасүрэн, Г.Ганбаатар, Б.Жаргалан, Ч.Лодойсамбуу, М.Мандхай, Э.Одбаяр, Г.Очирбат, Б.Пунсалмаа, Д.Пүрэвдаваа, Р.Сэддорж, О.Цогтгэрэл, Л.Энх-Амгалан.

Нэг.Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-2028 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл /Засгийн газар 2026.08.20-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн, Монгол Улсын Тэргүүн шадар сайд бөгөөд Эдийн засаг, хөгжлийн сайд Ж.Энхбаяр, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн дарга Ж.Дэлгэрсайхан, мөн зөвлөлийн гишүүн Л.Отгонтуяа, Н.Ууганбаатар, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов орлогч З.Цэдэнжав, Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга И.Батхүү, мөн яамны Макро эдийн засгийн бодлогын газрын дарга Б.Мөнх-Эрдэнэ, мөн газрын Төсвийн хүрээний төлөвлөлтийн хэлтсийн дарга О.Мягмардорж, Хөрөнгө оруулалтын бодлогын газрын дарга Б.Төгөлдөр, Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч М.Санжаадорж, мөн яамны Татварын бодлогын газрын дарга Ч.Чимидсүрэн, Санхүүгийн хөрөнгийн удирдлагын хэлтсийн дарга Ш.Бат-Эрдэнэ, Үндэсний аудитын газрын Санхүүгийн аудитын газрын захирал, Тэргүүлэх аудитор Н.Цэвэлмаа, мөн газрын менежер С.Нацагдорж нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хорооны асуудал эрхлэх газрын Төсвийн байнгын хорооны ажлын албаны ахлах зөвлөх Б.Гандулам, Эдийн засгийн байнгын хорооны ажлын албаны ахлах зөвлөх Д.Эрдэнэсамбуу, Төсвийн байнгын хорооны ажлын албаны зөвлөх Ё.Энхсайхан, референт Б.Ууганцэцэг, Эдийн засгийн байнгын хорооны ажлын албаны зөвлөх Б.Нарангэрэл, референт С.Тэгшжаргал нар байлцав.

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

Төслийн үзэл баримтлалын талаарх илтгэлийг Монгол Улсын Тэргүүн шадар сайд бөгөөд Эдийн засаг, хөгжлийн сайд Ж.Энхбаяр танилцуулав.

Илтгэлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Лувсанжамц, Ж.Ганбаатар, П.Сайнзориг нарын тавьсан асуултад Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн гишүүн Л.Отгонтуяа, Н.Ууганбаатар, Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга И.Батхүү, мөн яамны Макро эдийн засгийн бодлогын газрын дарга Б.Мөнх-Эрдэнэ, Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч М.Санжаадорж нар хариулж, тайлбар хийв.

Н.Наранбаатар: Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-2028 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулья.

Зөвшөөрсөн: 17
Татгалзсан: 13
Бүгд: 30
56.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Байнгын хороодоос гарах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Уянгахишиг Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 14 цаг 29 минутад хэлэлцэж дуусав.

Байнгын хороодын хамтарсан хуралдаанаар 1 асуудал хэлэлцэв.

Хуралдаан 39 минут үргэлжилж, 56 гишүүнээс 30 гишүүн хүрэлцэн ирж, 53.6 хувийн ирцтэйгээр 14 цаг 29 минутад өндөрлөв.

Тэмдэглэлтэй танилцсан:

ТӨСВИЙН БАЙНГЫН
ХОРООНЫ ДАРГА

Н.НАРАНБААТАР

Тэмдэглэлтэй танилцсан:

ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН
ХОРООНЫ ДАРГА

Б.ЗАЯАБАЛ

Тэмдэглэл хөтөлсөн:

ХУРАЛДААН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ
ГАЗРЫН ШИНЖЭЭЧ

Д.ОТГОНДЭЛГЭР

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ

2026 оны 06 дугаар сарын 16-ны өдөр,

Лхагва гараг

Төрийн ордон “Жанжин Д.Сүхбаатар”

танхим

13 цаг 50 минут.

**ТӨСВИЙН БОЛОН ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРООДЫН ХАМТАРСАН
ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ**

Н.Наранбаатар: Эрхэм гишүүдийн өдрийн амгаланг эрье. Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хороодын гишүүдийн олонх хүрэлцэн ирж ирц. 51.8 хувьтай бүрдсэн тул 2026 оны 09 сарын 16-ны өдрийн хуралдаан нээснийг мэдэгдье.

Ирсэн гишүүдийг танилцуулъя. Тилеуханы Аубакир, Мягмарсүрэнгийн Бадамсүрэн, Ринчиндоржийн Батболд, Жигжидийн Батжаргал, Жамбын Батсуурь, Хөххүүгийн Болормаа, Хүрэлбаатарын Булгантуяа, Жамбалын Ганбаатар, Пүрэвжавын Ганзориг, Хассуурийн Ганхуяг, Дамдинсүрэнгийн Жаргалсайхан, Батжаргалын Заяабал, Баатаржавын Мөнхсоёл, Пүрэвбаатарын Мөнхтулга, Нанзадын Наранбаатар, Пүрэвжавын Сайнзориг, Ганзоригийн Тэмүүлэн, Банзрагчийн Түвшин, Даваагийн Цогтбаатар, Доржсүрэнгийн Үүрийнтуяа, Чинбаатарын Анар, Болдын Жавхлан, Жаргалсайханы Золжаргал, Ганзоригийн Лувсанжамц, Загджавын Мэндсайхан, Лхагвасүрэнгийн Соронзонболд, Агваанлуvsангийн Ундраа, Гончигдоржийн Уянгахишиг, Сүхбаатарын Эрдэнэбат нарын гишүүд ирсэн байна.

Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлыг танилцуулъя.

1.Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-2028 онд төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хамт 2026 оны 08 сарын 20-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.

Хэлэлцэх асуудлаар саналтай гишүүд байна уу?

Алга байна. Хэлэлцэх асуудалдаа оръё.

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-оос 28 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хамт өргөн мэдүүлсэн Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хэлэлцэж эхэлье.

Хэлэлцэж байгаа асуудалтай холбогдуулан хуралдаанд оролцож байгаа албан тушаалтнуудыг танилцуулъя.

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

Жадамбын Энхбаяр Монгол Улсын Тэргүүн Шадар сайд бөгөөд Эдийн засаг, хөгжлийн сайд, Жамсрандоржийн, Ланганы Отгонтуяа Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн гишүүн, Нинжбатын Ууганбаатар Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн гишүүн, Занданбазарын Цэдэнжав Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын орлогч, Идэшийн Батхүү Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга, Мижиддоржийн Санжаадорж Сангийн яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч, Найдангийн Цэвэлмаа Үндэсний аудитын газрын Санхүүгийн аудитын газрын захирал, тэргүүлэх аудитор, Сүхбаатарын Нацагдорж Үндэсний аудитын газрын Санхүүгийн аудитын газрын менежер, Батхишигийн Мөнх-Эрдэнэ Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Макро эдийн засгийн бодлогын газрын дарга, Батжаргалын Төгөлдөр Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Хөрөнгө оруулалтын бодлогын газрын дарга, Чойгүнсэнгийн Чимидсүрэн Сангийн яамны Татварын бодлогын газрын дарга, Отгондэмбэрэлийн Мягмардорж Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Макро эдийн засгийн бодлогын төсвийн хүрээний төлөвлөлтийн хэлтсийн дарга, Лувсандоржийн Гантогтох Сангийн яамны Өрийн удирдлагын хэлтсийн дарга, Шаравын Бат-Эрдэнэ Сангийн яамны Санхүүгийн хөрөнгийн удирдлагын хэлтсийн дарга.

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-оос 28 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хамт өргөн мэдүүлсэн Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаарх танилцуулгыг Эдийн засаг хөгжлийн сайд Энхбаяр танилцуулна. Таныг микрофонд урьж байна. 5 номерын микрофон.

Ж.Энхбаяр: Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга, Байнгын хороодын эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2026 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2027-оос 28 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг та бүхэнд танилцуулъя.

Манай улс өнгөрсөн хугацаанд гадаад зээлийн эх үүсвэрийг төсвийн тухайн жилийн хүрээ, хязгаараас шалтгаалан бүрэн ашиглаж чадахгүй, зарим эх үүсвэрийг дараагийн жилүүдэд шилжүүлэн ашиглах нөхцөл байдал үүсэж ирсэн байдаг.

Үүний улмаас 2023 оны эцсийн байдлаар ашиглагдаагүй гадаад зээлийн эх үүсвэрийн үлдэгдэл 17.1 их наяд төгрөгт хүрээд байсан. Засгийн газраас 2024 онд гадаад зээлийн эх үүсвэрийн ашиглалтыг нэмэгдүүлэх, хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх зорилгоор Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, төсвийн тусгай зохицуулалтад суурь зарлага, суурь тэнцэл гэсэн 2 үзүүлэлтийг шинээр тусгасан юм.

Уг зохицуулалтын үр дүнд сүүлийн 3 жилийн хугацаанд гадаад зээлийн ашиглалт нэмэгдэж, хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн санхүүжилтийг эрчимжүүлэх боломж бүрдсэн. Өөрөөр хэлбэл, төсвийн тогтвортой байдлыг хадгалах шаардлага болон гадаад зээлийн эх үүсвэрийг үр ашигтай ашиглах хэрэгцээг тодорхой хэмжээнд уялдуулах боломж бүрдсэн юм.

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

Үүний зэрэгцээ Улсын Их Хурал хаврын чуулганаараа Гадаад зээлийн ашиглалт үр ашгийг нэмэгдүүлэх тухай хуулийг баталсан. Ингэснээр газрын тос боловсруулах үйлдвэр барих төсөл болон Эрдэнэбүрэний усан цахилгаан станцыг барих төсөл зэрэг томоохон төслүүдийн гадаад зээлийн ашиглалтыг нэмэгдүүлэх эрх зүйн болон санхүүгийн бололцоо бүрдсэн билээ.

Иймээс цаашид гадаад зээлийн эх үүсвэрийг илүү үр ашигтай ашиглахын зэрэгцээ, төсвийн сахилга бат, тогтвортой байдлыг хангах зохицуулалтыг илүү оновчтой болгох шаардлага бий болж байна. Энэ шаардлагад үндэслэн Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд дараах үндсэн өөрчлөлтүүдийг тусгалаа.

Нэгд, Төсвийн хүрээний мэдэгдлийн эдийн засгийн үндсэн 9 үзүүлэлтээс нэгдсэн төсвийн суурь зарлагын дээд хэмжээ болон нэгдсэн төсвийн суурь тэнцэл гэсэн 2 үзүүлэлтийг хасаж, оронд нь нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын өсөлтийн хэмжээ болон нэгдсэн төсвийн хөрөнгийн зардлын хэмжээ гэсэн 2 үзүүлэлтийг нэмж тусгалаа.

Хоёрт, уг өөрчлөлттэй уялдуулан Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.2, 6.1.3-д заасан төсвийн тусгай шаардлагуудыг дараах байдлаар өөрчлөн найруулсан болно.

6.1.2.Нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл нь тухайн жилийн ДНБ/дотоодын нийт бүтээгдэхүүн/-ий 2 хувиас илүүгүй алдагдалтай, эсвэл ашигтай байна.

6.1.3.Нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын өсөлтийг тухайн жилийн эрдэс баялгийн бус ДНБ-ий өсөлт болон өмнөх дараалсан 12 жилийн эрдэс баялгийн бус ДНБ-ий өсөлтийн дунджаас аль нэгээс их хэтрэхгүй байна гэж өөрчлөн найруулж байна.

Ингэснээр уул уурхай дагасан төсвийн зардлын огцом өсөлтийг хязгаарлах чухал ач холбогдолтой зохицуулалтыг оруулсан гэдгийг энд онцлон хэлье.

Гуравд, дэлхий дахинд геополитикийн хурцадмал байдал, худалдаа тарифын зөрчил үргэлжилж байгаа энэ үед төсвийн дунд хугацааны төлөлтөө цаг алдахгүй шинэчлэх, түүнд нийцүүлэн тухайн жилийн төсвөө боловсруулах, өргөн мэдүүлэх эрх зүйн бололцоог бүрдүүлэх зорилгоор Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.5 дахь хэсгийг хүчингүй болгохоор хуулийн төсөлд тусгалаа.

Эдгээр өөрчлөлтөөр төсвийн алдагдал, зарлагын өсөлт болон байгалийн баялгийн орлогын хэлбэлзлээс үүдэх төсвийн эрсдэлийг бууруулан дунд хугацааны сахилга бат бий болгож, төсвийн бодлогыг эдийн засгийн суурь өсөлттэй уялдуулах нөхцөл бүрдэнэ гэж үзэж байна.

Түүнчлэн төсвийн бодлогын тогтвортой байдал, ил тод байдал, хариуцлагыг сайжруулах, байгалийн баялгийн огцом хэлбэлзлээс, байгалийн баялгийн орлогын огцом хэлбэлзлээс үүдэх төсвийн эрсдэлийг бууруулахад чухал ач холбогдолтой юм.

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хорооны дарга, Байнгын хорооны эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын төсвийн тогтвортой байдлыг бэхжүүлж, төсвийн зарлагын өсөлтийг эдийн засгийн суурь өсөлттэй уялдуулах, уул уурхайн орлогын хэлбэлзлээс үүдэх төсвийн эрсдэлийг бууруулах, дунд хугацааны төсвийн сахилга батыг дээшлүүлэх зорилгоор боловсруулсан Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэл хүлээн шийдвэрлэж өгнө үү.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа.

Мөн Байнгын хороон даргаас чөлөө хүсье. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч яаралтай хуралдаан зарласан байна. Тэнд бас танилцуулга хийх болчихлоо. Манай ажлын хэсэг бүрэн бүрэлдэхүүнээр ирсэн байгаа. Асуултад ажлын хэсэг хариулах болно.

Н.Наранбаатар: Энхбаяр сайд баярлалаа. Энхбаяр сайдад чөлөө олгоё.

Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй холбогдуулан хууль санаачлагчаас асуулт асуух гишүүд нэрсээ өгье.

Лувсанжамц, Ганбаатар гишүүнээр тасаллаа. Ирцээр эрэмбэллээ. Лувсанжамц гишүүн асуулт асууя.

Г.Лувсанжамц: Өдрийн мэнд хүргэе ээ. Цалин, тэтгэвэр нэмэх нөхцөл байдал эдийн засаг инфляцаа дагаад үүсээд байгаа учраас төсвийн тодотгол болон төсвийн хүрээнд оруулж байгаа өөрчлөлтүүдийг бол ерөнхийд нь бол дэмжиж байгаа. Гэхдээ тооцоолол ямар аргачлалаар хийсэн, ямар үр дүн дээр дээр суурилсан талаар тодорхой мэдээлэл авах зорилготойгоор хэдэн асуулт асууя аа.

Инфляцад үзүүлэх нөлөөг энэ төсвийн хүрээгээр өөрчлөгдсөнөөрөө яаж хэдэн хувилбараар аргачлалаар тооцсон бэ гэдэг эхний асуулт. Одоогийн суурь түвшин, эсвэл инфляц дахиад 1.5 хувь эсвэл 3 хувиар нэмэгдсэн тохиолдолд гэсэн тооцооллуудыг хийж үзсэн үү? Эхний асуулт.

Хоёр дахь нь үүнийг Засгийн газрын зүгээс Монголбанктай бас хамтарч хэлэлцсэн үү гэдэг эх эхний асуулт байна.

Хоёр дахь нь нүүрсний үнийг 133 доллароор тооцоод байдаг. Гэхдээ өнөөдрийн хил үнээр бол 68 доллар буюу 2 дахин бага байна. Энэ маань өөрөө манай төсөвт эрсдэл үүсэхгүй юу? Яаж ингэж ялгаатайд тооцоод байгаа вэ?

Гуравдугаарт ирэх 2 жилийн эрдэс баялгийн бус ДНБ-ий нэрлэсэн өсөлтийг урьдчилан таамаглах шаардлага бас үүсэж байгаа тийм ээ. Энэ таамаглалаа яаж гаргасан байгаа юм? Өнөөдөр 26 ондоо хэдээр тооцоод 27, 28 ондоо энэ эрдэс баялгийн бус салбарын өсөлтийг яаж таамаглаж байгааг мэдмээр байна.

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл байгаа болохлоор бас нэмэлт асууя. Улсын төсвийн урсгал зардлын нийт зарлагад эзлэх хувь сүүлийн 3 жилд дунджаар 75.2 хувь буюу та бүхний зүгээс хэлж байгаа 70 хувиас дээш гарах юм бол улаан шугам давж байна гэж хэлж байгаа тийм ээ. Энийгээ дахиад хөндөөд орж байгаа. Энэ дээр та бүхний байр суурь, Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлийн үүднээс өгсөн дүгнэлт болон зөвлөмжүүдийгээ та бүхэн энд байгаа гишүүдэд танилцуулж өгөхийг хүсэж байна аа.

Урсгал зардлыг ДНБ-ий хувиас бага байлгана гэдэг зүйл заалт хүчингүй болчхож байгаа шүү дээ? Тэгэхлээр урсгал зардлаа бид нар ингээд тэлээд яваад байх юм бол эсрэгээрээ улсын төсвийн тогтвортой байдал гэдэг бол алдагдлаа гэж харж байна.

7.5 дугаар заалт байгаа Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн. Энэ заалтыг яагаад хүчингүй болгох гээд байгаа юм бэ? Үүгээрээ бид нар чинь дунд хугацаандаа төсвөө төсөвлөөд явж байгаа суурь заалт шүү дээ. Ор тас байхгүй болгочихлоор гарах эрсдэлүүдийг Эдийн засгийн яамны зүгээс юу гэж бодож байна вэ гэсэн асуултуудад хариулт авъя.

Н.Наранбаатар: Эхлээд Эдийн засаг, хөгжлийн яам. 5 номерын микрофон.

Б.Мөнх-Эрдэнэ: Төсвийн хүрээний, одоо өргөн барьж байгаа шаардлагын дагуу эрдэс баялгийн бус ДНБ-ий өсөлтийг бид 26 онд 14.5 хувь, 27 оны тухайд 11.6 хувь гэж тооцсон. Харин өнгөрсөн 12 жилийн дундаж бол 12.9 хувь байхаар тооцоолж байгаа. Хэрвээ энэ 12.9 хувиар төсвийн нийт зардлыг өсгөх юм бол ирэх жилийнх зардал нь 38 их наяд төгрөг орчим болох ёстой байгаа. Гэхдээ нөгөө бодлогын томоохон дүнгүүд орж ирсэн учраас эрдэс баялгийн бус өсөлтийн хувийг энэ удаадаа нөгөө мөрдөхгүй байхаар энэ хэлэлцүүлж байгаа өргөн барьсан хуулийн төсөлд холбогдох заалтыг оруулсан байгаа.

Инфляцын төсөөллийн тухайд бол олон олон мэргэжлийн аргачлалаар тооцсон байгаа. Тэгээд бид нарын өргөн барьсан хувилбар бол ирэх оны инфляцыг 8 хувь байх зорилтод хүрнэ. Үүний цаана ямар “асампшн” явж байгаа вэ гэхээр нийлүүлэлтийн инфляцыг Засгийн газрын зүгээс барих, зохистой түвшинд удирдах тэр арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ ээ гэж тооцсон байгаа.

Харин эрэлтийн инфляцыг бол өснө өө гэж бол тооцсон байгаа. Төсөв 1 их наяд төгрөгөөр нэмэгдэхэд эрэлтийн гаралтай инфляц бол 0.5 нэгж хувиар нэмэгдэнэ гэсэн үндсэн параметрийг ашигласан байгаа.

Инфляцын төсөөлөл, эдийн засгийн төсөөллийг тооцоолохдоо бол ажлын түвшинд бол Монголбанкны холбогдох газар, нэгжийн улсуудтай уулзаж ярилцсан байгаа. Засгийн байгууллагууд дотроо бол Сангийн яамтайгаа бол байнгын тогтмол хамтарч ажилласан байгаа.

Нүүрсний үнийн тухайд бол бид нар энэ төсөвт одоо тооцож байгаа нүүрсний хил үнийг бол 26 онд 70 доллар, 27 онд 68 доллар гэдэг байдлаар төсөөлсөн. Таны ярьсан 100 доллар бол тэнцвэржүүлсэн үнийн асуудал. Хэрвээ нүүрсний үнэ энэ 100 доллароос хүрээд түүнээс давсан тохиолдол бол сангууд руу мөнгө хуваарилагдана гэж бодож байгаа. Түүнээс биш төсөв бол өөрөө энэ бидний тооцсон 68 доллар гэдгээрээ л тооцогдоод явж байгаа. Өөр асуулт юу бил ээ?

Н.Наранбаатар: Өшөө Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл хариулна. Хэдэн номерын микрофон дээр хариулах вэ? 2 номер дээр.

Л.Отгонтуяа: Лувсанжамц гишүүний асуултад хариулъя. Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл Отгонтуяа. Урсгал зардлын тухайд нийт зардалд бол 75-аас, 70-аас дээш хувийг эзэлж байгаа. Гэхдээ одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн тусгай шаардлага дээр урсгал зардлын хувьд бол Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тодотголын төсөлдөө нэгдсэн төсвийн урсгал зардал нь 26 их наяд төгрөгөөр төлөвлөсөн. Энэ нь бол жилийн ДНБ-ий 25.4 хувьтай тэнцэж байна. Энэ нь бол хуульд заасан урсгал зардлынхаа хэмжээ 30-аас хэтрэхгүй байна гэдэг одоогийн шаардлагаа бол хангаж байгаа.

4.6 нэгж хувиар доогуур байна гэж бид үзсэн. Тэгэхдээ тодотголын төсөлд тусгасан урсгал зардлын хэмжээ нь төсвийн тусгай шаардлагыг хангаж байгаа хэдий ч нийт зарлагын өсөлтөд бол цалин, тэтгэвэр.../минут дуусав./

Н.Наранбаатар: Гүйцээж хариулъя.

Л.Отгонтуяа: Нөгөө байнга жил болгон давтагдах шинжтэй зардлуудын өсөлт нэлээн өндөр хувийг эзэлж байгаа гэдэг тал дээр бол манайх дүгнэлтээ өгсөн. 7-гийн, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 7.5 дугаар заалтын тухайд бол угаасаа 3 сарын дотор тодотгол хийхийг нь хавар үгүй болгочихсон. Гэхдээ ямар ч гэсэн төсвийн төслийг өргөн барихтай холбоотой энэ зохицуулалтыг бол бид дэмжихгүй гэдэг дүгнэлтийг өгсөн байгаа.

Н.Наранбаатар: Хариулт хангалттай юу? Лувсанжамц гишүүн тодруулъя.

Г.Лувсанжамц: Саяын эрдэс баялгийн бус салбарын өсөлт дээр өнгөрсөн 12 жилийн дундаж нь 12.9, тэгээд 26, 27, 28 гэдгээ тус бүр хэдэн хувь байсан тэрийг дахиад тодотгоод хэлээд өгөх үү?

Н.Наранбаатар: Хариулъя. Хэдэн номер хариулах вэ? 5 номер.

Б.Мөнх-Эрдэнэ: Мөнх-Эрдэнэ гишүүний асуултад хариулъя. Эрдэс баялгийн бус нэрлэсэн ДНБ-ий өсөлтийн хувийг бидний тооцоогоор 27 онд 11.3 хувь, 28 онд 13 хувь, 29 онд 11 хувь гэж тооцоолж байгаа.

Н.Наранбаатар: Ганбаатар гишүүн асуулт асууна.

Ж.Ганбаатар: Би Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөлөөс асууж байгаа шүү. Тэгээд эрэгтэй нь хариулбал их сайн байна. Би зүгээр нэг тоо сануулж хэлье. 2016 онд би анх гишүүн болоход ДНБ-ий 30 их наяд хавьцаа байсан. Хавьцаа ч гэж 30 их наяд. Төсвийн нийт зардал 9 их наяд байсан. Тэгээд эзэлж байгаа хувь нь бол ойролцоогоор 30, 31, 32 төсвийн. Тухайн үед төрийн өмчийн компаниудын нийгэмд эзлэх байр суурь ийм том байгаагүй. Өнөөдөр та бүхэн хар ДНБ 100 их наяд, төсвийн зардал 43 их наяд. Нөгөө манай Эрдэс Монгол, нөгөө Чингис хаан Үндэсний баялгийн сан маань энэ чинь бараг төсөвтэйгөө дүйцэхүйц. Тэгэхлээр одоо энэ чинь яг Монгол улсын төр шийдэж байгаа ДНБ-д эзэлж байгаа хувилбар бол бараг 80 хувь болчихоод байгаа. Хувийн хэвшил гэж байхгүй. Энийг тогтоон барихын тулд Эдийн засгийн яамыг байгуулсан.

Энийг тогтоон барихын тулд Төсвийн энэ зөвлөл ажиллаж байгаа. Тэгээд одоо энэ хуулиуд чинь, одоо энэ өнөөдрийн засаж байгаа хуулиуд чинь бол үнэхээр, хүрээгээ ярьчихаад 3 сарын дараа төсвөө ярихыг хориглодог шүү дээ. Энэ чинь Эдийн засгийн байнгын, Эдийн засгийн яамыг анх байгуулахад би өөрөө хуульд нь оролцож байсан юм. Энд сууж байгаа энэ Батхүү, бүгд мэдэж байгаа шүү дээ. Хамгийн гол зорилго нь байсан хамаагүй савлахаа больё. Олж байгаа орлого байвал тэрийгээ хадгалъя аа. Одоо тэгээд энэ чинь бүр ингээд бүр маш том ухралт. Тэмүүжин гишүүн ноднин бараг өөрөө бараг сайд шиг ярьж байж юм зассан. Их олон юм болж байж зассан шүү дээ. Бүр доромжлоод нийгмээрээ юм болсон. Тэгээд өнөөдрийн орж ирж байгаа байдал чинь, за тэгээд 27 онд хамаарахгүй ч гэх шиг. Тэр 30 хувь гээд яагаад ДНБ-ээс бүтээгдэхүүний төсвийн нийт зардал 30 хувиас ихгүй байх ёстой вэ гэдгийг тэр Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл тайлбарла. Яагаад юм? Яагаад 30 хувиас ихгүй байх ёстой юм? Тэгээд миний амаар биш мэргэжлийн хүмүүсийн амаар тайлбарла. Юу гэсэн үг юм наадах чинь? Тэгээд энэ чинь зүгээр 30 хувь биш шүү дээ энэ чинь. Яагаад 30 хувь байх ёстой юм, тэрнээс хэтрэхгүй байх ёстой юм, хэтэрвэл яах юм? Тэр яагаад хувиас доош барих ёстой юм? Гэтэл яагаад өнөөдөр ингээд 27 онд хамаарахгүй болчихож байгаа юм? Тэгээд төсвийн хүрээ гэж ярьдаг бид нар 4 сард. Тэгсэн чинь төсвийн хүрээ яриад 3 сарын дотор гэдгийгээ хүртэл.../минут дуусав./

Н.Наранбаатар: Хариулъя. 1 номерын микрофоныг нээе.

Н.Ууганбаатар: Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл Ууганбаатар гишүүний асуултад хариулъя. Энэ дагалдах хуулиудаар орж ирж байгаа өөрчлөлтүүд маань ерөнхийдөө нөгөө өмнөх 2, 3 жил баримталж байсан бодлогууд, тэгээд тэндээ холбоотой төсвийн тогтвортой байдлыг хангах чиглэлд авч хэрэгжүүлж байсан арга хэмжээнүүдийн гол үзүүлэлтүүд дээр, гол үзүүлэлтүүдтэй холбоотой учраас бид нар энэ дээр нэлээн чухалчилж дүгнэлтээ бол гаргасан. Ерөнхийдөө эсрэг байр суурьтай байгаад байгаа. Яах вэ энэ төсвийн дүрмүүд дээр орж байгаа өөрчлөлт бол 24 оноос өмнөх нөхцөл байдал руу орох, суурь тэнцлийг оронд нь тэнцвэржүүлсэн тэнцлээр солих энэ тэр дээр бол эерэг байр суурьтай. 7.5 гэдэг заалтыг байхгүй болгох, авч хаях дээр бол нэлээн сөрөг ийм байр суурьтай байгаа.

30 хувь дээр бол бид нарын хийж үзсэн тооцоогоор төсвийн зарлагын ДНБ-нд эзлэх хувь, хэмжээ нь 27 хувь байх юм бол эдийн засгийн өсөлтөд хамгийн их оновчтой түвшиндээ байх нь ээ гэдэг ийм дүгнэлтийг бид нар эмпирик судалгаагаар гаргасан. Энэнээсээ дээшээ гараад явчихаар урт хугацаанд төрийн үйл ажиллагаанаас үүдээд зах зээлд учруулж байгаа десторшн/distortion/ гэж ярьдаг тэр саад тотгорууд нь төрийн үйл ажиллагаанаас үүдээд зах зээл дээр авчирч байгаа ашиг тусаасаа бол хэтэрчих юм байна гэдэг ийм дүгнэлтийг ерөнхийдөө хийж байгаа юм.

Тэгэхээр 27 хувь бол критик утга. Тэгээд багаар бодоход 30 хувь дотроо байх нь бол зөв гэсэн ийм дүгнэлтэд хүрдэг. Инфляц талаас нь харах юм бол 25 хувь гэдэг тоо гарч ирдэг. Энийг дахиад л мөн олон улсын судалгаан дээрээс, тоонуудаас, ижил төстэй орнуудын динамикаас харьцуулаад судлаад үзэхээр 25 хувь, хувьтай байхад бол инфляцыг өдөөхгүй юм байна. Энэнээс дээшээ гарчих юм бол инфляцыг өдөөх юм байна гэдэг ийм 2 дүгнэлтэд л хүрдэг. Тэгээд энэ дүгнэлтүүдээ өнгөрсөн жилүүдэд бол удаа дараа давтаж хэлж байсан. Магадгүй

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

энэнтэй холбоотойгоор бид нар өнгөрсөн намар нөгөө 5 жилийн үндсэн чиглэл батлахдаа 30-ийн дотор орохоор ийм чиглэлийн тоонуудыг бол баталчихсан байгаа.

Н.Наранбаатар: 4 номер хариулъя.

И.Батхүү: Эдийн засаг, хөгжлийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга Батхүү Ганбаатар гишүүний асуултад хариулъя. Урсгал зардлын хэмжээ нийт зардалд эзлэх хувь, хэмжээ бас зохистой байх ёстой гэдэг дээр санал нэг байгаа. Яг одоогийн өргөн баригдсан төсвийн төсөл дээр бол энэ хангагдаж байгаа. 26 оны урсгал зардал ДНБ-ий 25 хувьтай, 27 оны 29 хувьтай яг энэ хэмжээндээ байж байгаа. Тэгээд хөрөнгийн зардал, урсгал зардал хоёрын бас эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл нь бас 2 талаараа ялгаатай байгаа. Хөрөнгийн зардал нь бол үржүүлэгчийн нөлөөгөөр эдийн засагтаа дунд, урт хугацаандаа маш өндөр нөлөө авчирдаг. Урсгал зардал нь бол өрхийн орлогын, өрхийн хэрэглээ гээд хувийн хэрэглээ талаасаа дотоодын зах зээлийг дэмжих талдаа бас тодорхой хэмжээний богино хугацааны нөлөөллүүд үзүүлдэг ийм юутай байгаа. Хөрөнгийн зардлын хийгдэж байгаа барилга байгууламж, ажлуудын цаашдаа үргэлжлэх явцад гарах урсгал зардлыг бас давхар тооц.../минут дуусав./

Н.Наранбаатар: Гүйцээгээд хариулъя.

И.Батхүү: Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэж байгаа ажлуудын цаад үргэлжлэх хугацаандаа гарах, жил бүрийн урсгал зардлыг бас давхар тооцож явах нь бол эдийн засгийн агуулгаараа бас ач холбогдолтой байгаа. Зөвхөн хөрөнгө оруулалтын зардал гээд харчих юм бол жил болгон гарах зардлууд нь бас дагаад өсдөг тохиолдлууд бас байдаг.

Н.Наранбаатар: Ганбаатар гишүүн тодруулна.

Ж.Ганбаатар: Төсвийн байнгын хорооны дарга тэр 7.5-аа сайн анхаарна биз дээ. Та бас туршлагатай олон удаа сонгогдож байгаа хүн. Тэгэхлээр наад 7.5 чинь бол ер нь хамаагүй, замбараагүй байдаг энэ Засгийн газрын энэ бодлогыг хязгаарлах гэж байгаа гол зүйл шүү дээ. Бид нар их олон жил ярьсан. Тэгэхлээр энэ чинь өөрөө, Засгийн газар өөрөө тухайн асуудлаа урьдчилж харахгүй энэ Сангийн яам өчнөөн мянган тодотгол хийж байгаа ийм замбараагүй байдлыг чинь бид нар олон талаас нь олон жил ярьж байж тэр Тогтохсүрэн гишүүн, Чинзориг гишүүн энэ тэр их олон жил ярьж байж хийсэн. Зүгээр 3 сарын хугацаа биш шүү дээ. Тэгээд хэрвээ ийм том төсөвтэй, ийм том төр данхайсан бол нөгөө айлын хаалгаар өсөлт орохгүй, аж ахуйн нэгжүүдийн өсөлт байхгүй, гаднын хөрөнгө оруулалт байхгүй гэдэг чинь ерөөсөө энэ тооны цаана л байгаа. Тэгэхдээ энэ статистик тоогоосоо илүү шүү дээ бодит байдал дээрээ. Энэ статистик тоо чинь тэгээд зүгээр л ер нь бол бараг тааруулаад л гаргаж байгаа.

Н.Наранбаатар: Эдийн засаг, хөгжлийн яам 4 номер.

И.Батхүү: Тийм төсвийн хүрээний зарчмын хувьд бол урсгал зардлыг хязгаарлах гэдэг агуулга дээрээ бас хөрөнгийн зардлын хэмжээг оруулж өгсөн байгаа. Нийт зардлын дээд хэмжээ, тэгээд хөрөнгийн зардлын хэмжээгээрээ ирэх жилүүдэд бас урсгал зардлын өсөлтийг үе шаттайгаар бууруулахаар тооцож байгаа.

Төсвийн хүрээний мэдэгдэл бол дүрмийг ягштал баримтлах нь зөв. Олон улсын валютын сангаас 2024 онд гаргасан зөвлөмж дээр бас энэ талыг хөндсөн байгаа. Яг улс орнууд олон улсын нөхцөл байдал эрс хурдтай өөрчлөгдөж байгаа энэ үед бас эрсдэлээс хамгаалах чиглэлээр Засгийн газрын авч хэрэгжүүлэх боломжийг нь хангахад бас жилд 2 удаа өөрчлөх бас тохиромжтой гэсэн зөвлөмж Олон улсын валютын сангаас гаргасан байна лээ.

Н.Наранбаатар: Ганбаатар гишүүн тодруулъя.

Ж.Ганбаатар: Ер нь бол зардал өсөөд буух боломж байхгүй. Батхүү дарга сайн мэдэж байгаа. Ер нь тухайн гэр бүл дотор ч гэсэн тэр. Хөрөнгөө замбараагүй зарцуулдаг бол дараа жил нь засахгүй шүү дээ. Тэгэхлээр энэ бол зардал өснө гэдэг бол эргээд танах арга байхгүй. Дэлхий дээр ганцхан Аргентин л чадаж байх шиг байна. Бусад улс бол чадахгүй байна. Чадахгүй, ер нь чадахгүй л дээ. Тэгэхлээр бид ер нь ирээдүйд үнэхээр гаднын хөрөнгө оруулалтыг татсан хувийн хэвшилд чинь энэ төрийн ажлуудыг хийдэг ийм нийгэм бүтээх бол үнэхээр хол байна л даа. Тэр тэрний төлөө л энэ Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл, Эдийн засгийн яам ажиллах ёстой. Монголбанк Засгийн газрынхаа бодлоготойгоо нийцэж хамт гүйгээд байж болохгүй шүү дээ. Мөнгөний бодлого өөрөө Засгийн газрын бодлого төсөвтэй нийцэхгүй, тэрэнтэй уялдаатай байж болно маш тийм шүүмжлэлтэй зөв залруулах ёстой. Тэгэхгүй.../минут дуусав./

Н.Наранбаатар: Сайнзориг гишүүн асуулт асууя.

П.Сайнзориг: Би зүгээр нөгөө бас чуулган дээр хэлж байсан ерөнхий агуулгаар яг энэ төсвийн тогтвортой байдлын хууль тогтоомж агуулгыг бүхэлд нь хэлж байгаа шүү. Ер нь эргэж авч үзээд бас тодорхой зохицуулалтуудыг манай Төсвийн тогтвортой байдлын зөвлөл хэлээд байгаа шүү дээ чангатгах шаардлагатай, дорвитой арга хэмжээ авах шаардлагатай гээд. Энэ агуулгын цаана байгаа зүйлүүдийг нь бид ухаж ойлгоод бас үнэхээр хязгаар тавих зүйлүүд дээрээ хязгаарлалтаа зөв тавиад, уян хатан хөрвөх гэдэг юм уу цаг үеийн нөхцөл байдал чинь бас бид нарыг бол их тийм хүлээхгүй шүү дээ. Тэгээд өнөөдөр бол бараг маргаашийн үйл явдлыг ч гэсэн дэлхий нийт бараг тааж хэлэхэд хэцүү л байна.

Тэгэхээр ийм зүйлүүд дээр бас ажиллах орон зайтай тэгэхдээ тэрийгээ арай хэтрүүлээд жолоо цулбуургүй юм шиг тавиад туучихгүйхэн шиг уг нь уян хатан байдал руу хандах ёстой юм болов уу гэж бодож байгаа юм. Тэгээд энэ хуулийг зүгээр би өөрчлөх тоондоо биш ер нь агуулга, эргээд бас нийт эдийн засгийн агуулга массаараа зөв голдирол руугаа орсон энэ юмаа л бодож хиймээр байна. Тэрнээс биш ингээд л байн байн өөрчлөөд тэр шүүмжлэлийн цаана шаардлага байвал өөрчилнө шүү дээ. Хууль гэдэг чинь тийм ном сударт хийгээд тавьчихсан тийм шашны ном судар биш байхгүй юу. Нийгэм энийг шаардаад, эдийн засгийн нөхцөл байдал нь шаардаад байвал өөрчлөөд л явахаас өөр арга байхгүй. Тэгэхээр энэ агуулга талаасаа энэ хууль тогтоомжийг бүхэлд нь харсан судалгаа, шинжилгээ, олон улсын байгууллагуудын өгч байгаа зөвлөмжийг дүгнэлт хийгээд ер нь иж бүрнээр нь шинэчлэх тийм асуудал байгаа юу? Зүгээр энэ дээр товчхон юм бас хариулаадхаач.

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

Хоёрдугаарт энэ гадаадын зээллэгийн асуудал байна. Олон жил яриад сая Эрдэнэбүрэн нефтийн үйлдвэрийг, нефть боловсруулах үйлдвэртэй холбоотой авсан энэ хөнгөлөлттэй зээлийн асуудлыг арай тусгай горимоор зохицуулж байна. Ер нь зүгээр тухайн төсөл нь өөрөө өөрийнхөө өртгийг нөхөх ийм боломжтой. Энэ төслүүдийн асуудлуудыг ингэж удаах, бас яах аргагүй зээл гэдэг чинь хуулиар баталгаажуулчхаж байгаа шүү дээ. Соёрхон баталчхаж байгаа юм адилхан хууль. Хуулийг хэрэгжүүлэх ёстой байтал дахиад энд хууль дээрээ бас төсвийн гэдэг юм уу ийм юмнуудаасаа болоод байна.

Тэгэхээр энэ нөгөө Эдийн засгийн яамны төлөвлөлт чинь хаанаа яг очоод байдаг юм бэ? Нэг талдаа ингээд төсвийн тогтвортой байдал төсвийн тусгай шаардлага, хязгаар ярьдаг нөгөө талдаа олон улсын зээлийг авах шаардлага байна, авч байна, энэ бол сайн зээл ээ л гээд байдаг. Аваад ашиглалтын асуудал удаашраад л байдаг ийм зүйл байх юм. Сая тэгээд Ж.Энхбаяр сайд хүртэл хэлж байна шүү дээ 17 их наядын зээлийг бид нар ашиглаж чадахгүй байсан. Харин тодорхой нь явлаа гэж байна. Тэгэхээр энэ дээр ер нь зүгээр цаашдаа ямар бодлого байх юм? Эсвэл тэр Хөгжлийн банкаар явдаг байх юм уу? Эсвэл энэ төсөвтэй ингээд явж байгаа тохиолдолд ямар горим байх юм бэ? Энэ дээр бас бодож байгаа зүйл юу байна?

Хоёрдугаарт энэ төрийн өмчийн компаниудаас ч юм уу тодорхой компаниудаас татварыг бас урьдчилж авдаг ийм зүйлүүд бас байгаа. Практик дээр байгаа. Нэг талдаа ингээд татвар төлөгчид боломж олгоод уян хатан юм шиг мөртөө энэ төсвийн нөгөө сахилга бат ч гэдэг юм уу, энэ зүйлдээ ер нь хэр нөлөөтэй байх юм? Энийг ер нь байлгах юм.../минут дуусав./

Н.Наранбаатар: Хэн хариулах вэ? Эдийн засаг, хөгжлийн яам 4 номер.

И.Батхүү: Эдийн засаг хөгжлийн яам, Төрийн нарийн бичгийн дарга Батхүү Сайнзориг гишүүний асуултад хариулъя. Гадаад зээлтэй холбоотой 2, 3 зүйлийг анхаарч ажилласан Засгийн газар. Нэгдүгээрт бол Монгол Улсын 1 хүнд ноогдох ДНБ-ий хэмжээ өсөөд дунджаас дээш орлоготой ангилалд олон улсын ангилалд бол шилжиж байгаа. Тэгэхээр цаашдаа олон улсын зах зээл дээр хөгжлийн санхүүжилт буюу нэн хөнгөлөлттэй, хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй зээлүүд шинээр орж ирэх бол боломж хаагдаж байгаа. Цаашдаа арилжааны нөхцөлтэй олон улсын зах зээлийн санхүүжилт орж ирнэ. Тэгэхээр байгаа нэгэнт босгочихсон байгаа энэ эх үүсвэрүүдийг үр ашигтай зарцуулах талаас нь бас анхаарах ёстой байсан. Энэ дээр бас таны сая дурдсан хуулийн өөрчлөлтүүд бас нэлээн их зохицуулалтыг гаргаж өгсөн.

Хоёрдугаарт нь бол шинээр авах гадаад зээлийн төслүүдийг цаашдаа Хөгжлийн банкаар явуулъя гэдэг байдлаар Хөгжлийн банкны тухай хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг боловсруулаад бид нар ажиллаж байгаа. Ойрын хугацаанд бас Улсын Их Хуралд өргөн барина гэсэн төлөвлөгөөтэй ажиллаж байгаа. Энэ бол 2 талын ач холбогдолтой. Өрийн хязгаартай бол давхар тооцогдоод явна. Гэхдээ Хөгжлийн банкаар bankable тийм арилжааны энэ эргэн төлөгдөх шинж чанартай зээлүүдийн маань зардал нь гараад явахдаа улсын төсвийн зарлага дээр бол бичигдэхгүй. Тэгэхээр бол яг улсын төсвийн бодлогын хүрээнд санхүүжүүлэх хөгжлийн төслүүддээ бол бас орон зай булаацалдахгүй ийм давхар ач холбогдолтой байгаа.

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

Мэдээж Хөгжлийн банкаар явуулж байгаа тохиолдолд олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудын хамтын ажиллагааны хүрээнд засаглалын асуудал, төсөл дээр тавигдах шаардлагын асуудлууд дээр дараагийн шатын ахиц дэвшил гарна гэж харж байгаа.

Н.Наранбаатар: Сангийн яам түрүүн татвар урьдчилан төвлөрүүлж байгаатай холбоотой тэн дээр хариулт. 7 номер.

М.Санжаадорж: Сангийн яам Санжаадорж гишүүний асуултад хариулъя. Тийм Татварын хууль дээр бол юу гэж заасан гэхлээр татвар төлөгч маань бол өөрөө татварын ногдлоо бол тодорхойлоод тэрнийх нь дагуу бол бид нар татвар авч байгаа. Мэдээж хэрэг татвар дээр бол компаниуд бол өөрсдөө сайн дурын үндсэн дээр. Тэрнээс Татварын ерөнхий газраас бол тийм шахалт, дарамт байдлаар бол тийм байдлаар үзүүлдэггүй. Төсвийн сахилга батын асуудал дээр бол тэр тооцоолоогүй орлого маань бол мэдээж хэрэг сахилга бат бага зэргийн алдуулах зүйл бол гардаг.

Нөгөө талдаа компаниудад бид нар ямар боломж олгодог вэ гэхлээр илүү төлчихсөн татвар буюу дараа нь бас ноогдлоор нь бид нар хянан баталгаажуулсны дараа бусад татвар луугаа бас шилжүүлэн төлөх энэ боломжийг бол давхар хангаад явж байгаа. Тийм баярлалаа.

Н.Наранбаатар: Сайнзориг гишүүн тодруулъя.

П.Сайнзориг: За за тэгээд ер нь зүгээр яах вэ хэдүүлээ нөгөө бүгд л асуудлуудаа мэдэж байгаа жоохон нарийвчлах. Тэгэхдээ би бол хэт их тийм модон зохицуулалтаас татгалзах ёстой жоохон уян хатан байх ёстой. Өөрөөр хэлэх юм бол яг ингэнэ гэдэг зохицуулалтаас гадна энэ Төсвийн тогтвортой байдлын хууль бол бодлогын асуудал байгаа юм. Жоохон сонголт хийх боломжтой. Тэгэхдээ сонголтуудын эрсдэлээс нь шалтгаалаад Засгийн газраасаа, Улсын Их Хурлаасаа зөвшөөрөл авах уу үгүй юү, эсвэл тодорхой маневр хийх үү, үгүй юү гэдэг зүйлийг шийддэг баймаар байна. Тэгээд бүх зүйлүүдийг л ингээд л заавал Төсвийн тогтвортой байдлын хуулийг өөрчилж байж хийнэ гээд л. Бид хэд бас яг үнэндээ хэлэхэд энэ олон улсын нөхцөл байдлыг чинь урьдчилж харж чадахгүй байгаа учраас үүнээс үүсэж байгаа энэ сту... дээр чинь жоохон хөдлөх орон зай бас бага байна шүү дээ. Тэгэхээр энийг уг нь тэгж л бодож хиймээр юм шиг байгаа юм. Тэгээд их улсаа бүр бүтэн хорлочихъё гэдэг эдийн засгийн төлөвлөлт бол байхгүй шүү дээ. Тэгээд бас жоохон гаргалгаатай байх талаас нь анхааръя л гэсэн ийм бодлоор бас хэлээд байгаа юм. Тэгээд тогтвортой байдлын энэ асуудал гэдэг чинь зах зээлийг хамгаалж, энэ хувийн хэвшлийн орон зайг л хамгаалж.../минут дуусав./

Н.Наранбаатар: Сая асуулт байсан уу? Үг хэлчихсэн. Гишүүд асуулт асууж, хариулт авлаа.

Одоо хуулийн төсөлтэй холбогдуулан үг хэлэх гишүүд нэрсээ өгье.

Үг хэлэх гишүүн алга байна. Гишүүд үг хэлж дууслаа. Одоо санал хураалт явуулна хэлэлцэх эсэхийг дэмжих эсэхээр. Гишүүд танхимд орж ирээрэй ирцдээ орсон гишүүд.

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ

Гишүүд санал хураалтад бэлтгээрэй. Эхлээд ирцийн санал хураалт явуулагдахъя. Анхны санал хураалт явах гэж байгаа учраас ирцийн санал хураалт.

Санал хураалтын явуулах томъёолол Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжье, дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналаар санал хураалт явуулъя. Ганзориг гишүүн санал хураалтад бэлтгэе. Санал хураалт.

30 гишүүнээс 17 гишүүн дэмжиж, 56.7 хувиар дэмжигдлээ.

Санал хураалт явуулж дууслаа.

Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлэг явуулсан талаарх Төсвийн байнгын хорооноос гаргах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн хэн танилцуулах вэ? Гишүүдээс танилцуулах гишүүн байна уу нэгдсэн нэгдсэн хуралдаанд?

Уянгахишиг гишүүн танилцуулах уу? Уянгахишиг гишүүн танилцуулна.

Монгол Улсын 2027 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 28-аас 29 оны төсвийн төсөөллийн тухай хуулийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хууль нэмэлт өө биш байна.

Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг явуулж дууслаа.

Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүд, ажлын хэсэгт баярлалаа.

Хуралдаан хаасныг мэдэгдье. Одоо үргэлжлүүлээд Төсвийн байнгын хорооны хуралдаан. Ирц үүсгээрэй. Төсвийн байнгын хорооны гишүүд байж байгаарай одоо дангаараа хуралдана.

14.29 цаг

ДУУНЫ БИЧЛЭГЭЭС ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ
ТЭМДЭГЛЭЛ БУУЛГАЖ ХЯНАСАН: ШИНЖЭЭЧ

Д.ОТГОНДЭЛГЭР

2026 ОНЫ 09 ДҮГЭЭР САРЫН 16-НЫ ӨДӨР, ЛХАГВА ГАРАГ